

Pravo na inkluzivno obrazovanje

Povodom pritužbe roditelja djeteta s teškoćama u razvoju da dvije godine nije mogao ostvariti pravo na upis u vrtić, zatraženo je očitovanje dječjeg vrtića. Nakon razmatranja očitovanja o aktivnostima koje su poduzete kako bi dijete s teškoćama u razvoju moglo ostvariti svoje osnovno ljudsko pravo na odgoj i obrazovanje, dostavili smo upozorenje temeljem Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12) i čl.9. Zakona o pravobranitelju za osobe s invaliditetom („Narodne novine“, br. 107/07).

Iz pritužbe se može utvrditi sljedeće:

- Roditelji su se obratili zahtjevom za uključivanjem djeteta u vrtić u svibnju 2016. godini
- Vrtić nema odgovarajuću stručnu službu za prosudbu o uključivanju djece s teškoćama u razvoju u odgovarajuće programe, ali je bez uključivanja dodatne stručne pomoći zaključio da dijete može biti upisano u Vrtić isključivo uz podršku osobnog pomagača
- Vrtić je uputio zahtjev za ostvarivanje pomagača u vrtiću putem projekta Hrvatskog zavoda za zapošljavanje TEK u listopadu 2016. godine, koji je tada odbijen zbog zakašnjelog podnošenja zahtjeva
- Osim apliciranja za osiguravanje pomagača putem projekta HZZ-a, Vrtić i njegov osnivač nisu poduzeli niti jednu drugu aktivnost kako bi se omogućilo uključivanje djeteta u Vrtić barem sljedeće pedagoške godine (2016./2017.)
- Iz očitovanja također proizlazi da se „dogovara s osnivačem početkom IDUĆE godine ustrojiti stručna služba u Vrtiću, kako bi se uz ostalo stvorili tehnički i drugi uvjeti za prijem djece s posebnim potrebama i teškoćama u razvoju.
- Za cijelo to vrijeme u Vrtić su kontinuirano uključena djeca bez razvojnih teškoća.

Radi utvrđivanja radi li se u ovom slučaju o diskriminaciji djeteta s teškoćama u razvoju, potrebno je prvenstveno utvrditi da li je neuključivanje djeteta s teškoćama u razvoju kroz dvije godine zbog njegovih razvojnih poteškoća, zakonski utemeljeno. Nadalje, potrebno je utvrditi da li je uvjetovanje podrške asistenta bilo nužno i primjereno postupanje Vrtića prema djetetu kojemu već drugu godinu za redom nije omogućeno uključivanje u niti jedan od programa Vrtića.

Predškolski odgoj dio je cjelovitog obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj. Pozitivni zakonski i podzakonski propisi definiraju obrazovanje djece, pa i djece s teškoćama u razvoju na sljedeći način:

- odredbe **Konvencije o pravima osoba s invaliditetom** („Narodne novine“ – Međunarodni ugovori“ br. 6/07., 3/08., 5/08.) koju je u RH ratificirala, pa je ista dužna osigurati njezino provođenje obvezuju na poduzimanje različitih mjera podrške inkluzivnom obrazovanju - u području obrazovanja nalaže osigurati za djecu s teškoćama u razvoju pristup inkluzivnom obrazovanju na svim razinama, razumno prilagodbu individualnim potrebama djeteta, kao i svu potrebnu pomoć unutar općeg obrazovnog sustava;
- **Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju („Narodne novine“, br. 10/97,107/07,94/13)** utvrđuje da se predškolski odgoj ostvaruje u skladu s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji... u ostvarivanju programa iz članka 15. ovoga Zakona dječji **vrtić je dužan stvarati primjerene uvjete za rast i razvoj svakog djeteta**, dopunjavati obiteljski odgoj i svojom otvorenosti uspostaviti djelatnu suradnju s roditeljima i neposrednim dječjim okruženjem. ... Prednost pri upisu djece u dječje vrtiće, koji su u vlasništvu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ili u državnom vlasništvu, imaju.... djeca s teškoćama u razvoju...
- **Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje** – („Narodne novine“, br. 05/15) utvrđuje načela koja čine vrijednosna uporišta za izradbu i ostvarenje nacionalnoga kurikuluma, a prema njemu... Vrtić osigurava uvjete za ostvarivanje visoke razine fleksibilnosti odgojno-obrazovnoga procesa koja omogućuje prilagodljivost konkretnim mogućnostima, potrebama i interesima djece i odraslih Vrtić treba omogućiti afirmaciju ideje ostvarivanja prava djece na jednake šanse, tj. ostvarivanje jednakih prava za sve....

- **Državni pedagoški standard predškolskog odgoja i naobrazbe** („Narodne novine“, br. 63/08,90/10) određuje programe, trajanje programa, tko se smatra djetetom s teškoćama, te na koji način se dijete s teškoćama uključuje u redovne ili posebne skupine, a odredbama nije definirano uključivanje pomoćnika/asistenta.

Iz svih navedenih propisa proizlazi da je ustanova predškolskog odgoja dužna prvenstveno uključiti dijete s teškoćama u razvoju, a onda raditi na osiguravanju potrebnih oblika podrške.

Inzistiranje na djetetovom asistentu/pomoćniku nije na zakonu utemeljeno, obzirom da taj oblik podrške nije zakonski definiran. Državnim pedagoškim standardom definiran je jedino angažman dodatnog odgajatelja u skupini.

U izvješću Vrtića upućenom pravobraniteljici za osobe s invaliditetom navedeno je da je Vrtić odmah po zaprimanju zahtjeva upoznao roditelje da Vrtić nema stručnu službu mjerodavnu za prosudbu o uključivanju djeteta s teškoćama u programe predškolske ustanove. Navodi se u očitovanju da su zahtjevi za uključivanje u Vrtić podnijeli i roditelji druge djece s teškoćama u razvoju. Iz ovoga proizlazi odgovornost osnivača, za propust u osiguravanju primjerenih uvjeta za najranjiviju skupinu djece zapošljavanjem dovoljnog broja potrebnih odgajatelja i stručnih suradnika ili osiguravanjem potrebnih prostornih i drugih uvjeta.

Zakon o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12) u čl. 1. i 4. st. 2. definira invaliditet kao osnovu diskriminacije, a propuštanje razumne prilagodbe kao oblik diskriminacije onemogućavanjem korištenja javno dostupnog resursa prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

Kada govorimo o razumnoj prilagodbi, već smo u ranijem dopisu naveli da osim pomoćnika/asistenta (koji nije propisima definirana podrška djetetu s teškoćama u razvoju), postoji i niz drugih načina za pružanje podrške djeci s teškoćama u razvoju: planiranje veličine odgojne skupine u kojoj dijete boravi, planiranje dužine vremena boravka u vrtiću, smanjivanje broja djece u skupini, angažiranje dodatnog odgajatelja, komunikacija s djetetovim liječnicima i rehabilitatorima, suradnja s udrugama, edukacija od strane mobilnog tima Agencije za odgoj i obrazovanje, kontinuirana stručna podrška kroz ostvarivanje prava na integraciju iz sustava socijalne skrbi i dr.

Osim formalnih oblika podrške i prilagodbe djetetu s teškoćama u razvoju, postoje i drugi, neformalni načini, a oni se odnose na kreativnost pristupa, senzibilitet, promjenu osobnih stavova, timski rad između djelatnika, djetetovih rehabilitatora i roditelja, otvorenost prema djetetu, edukacija djelatnika i sl. Sve su to mogući oblici podrške uključivanju djeteta, koji nisu korišteni kroz vremenski period od dvije godine i koji nikako ne bi predstavljali nerazmjerni teret za Vrtić.

Pasivnost u iznalaženju mogućnosti za uključivanje djeteta u kontekstu vremenske dimenzije nečinjenja, ponašanje je koje je opisano u odredbi Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12) kao propuštanje razumne prilagodbe onemogućavanjem korištenja javno dostupnog resursa prilagodbom infrastrukture i prostora, korištenjem opreme i na drugi način koji nije nerazmjerni teret za onoga tko je to dužan omogućiti.

Stoga smo preporučili sljedeće:

- Preporučujemo osnivaču Vrtića da u Dječjem vrtiću zaposli potreban broj stručnih suradnika, ali i poduzme sve potrebne aktivnosti kako bi se Dječji vrtić osnažio za prihvatanje djece s teškoćama u razvoju, skupini koja uživa posebnu zaštitu u okviru pravnog sustava Republike Hrvatske, te kako niti jedno dijete s teškoćama u razvoju ne bi bilo onemogućeno u ostvarivanju prava na inkluzivno obrazovanje. Dječji vrtić je ona ustanova koja za dijete s teškoćama u razvoju treba biti mjesto prihvaćanja i podrške.

- Preporučujemo da Vrtić kontinuirano postupa poštujući sve propise u Republici Hrvatskoj, prema kojima se treba poštovati različitost i posebne potrebe djeteta, a sve odluke koje se donose trebaju biti prvenstveno u interesu djeteta. Potrebno je dijete uključiti, a onda koristiti sve navedene mogućnosti za podršku odgojnoj inkluziji djeteta, uključujući i stručno osnaživanje odgajatelja i svih zaposlenika Vrtića.

Opisano postupanje Vrtića protivno je svim propisima iz područja odgoja i obrazovanja – između ostalog propust se odnosi se na činjenicu da dijete nije do danas uključeno u vrtić, da se kroz dvije godine nisu planirali nikakvi drugi oblici podrške djetetu s teškoćama u razvoju (asistent nije jedina podrška koju vrtić može koristiti). Činjenica da Vrtić dvije godine nije uključio dijete s teškoćama u razvoju, dokazuje propust u osiguravanju jednakog prava na obrazovanje djeteta s teškoćama u razvoju.

Zaključno, sve zakonske odredbe koje se odnose na odgoj i obrazovanje nalažu da se osigura ravnopravno uživanje prava na obrazovanje djeteta s teškoćama u razvoju, uz osiguravanje svih oblika podrške kako bi taj interes bio i ostvaren.

Poštivanje razlika i prihvaćanje invaliditeta kao dijela ljudske raznolikosti i čovječnosti jedno je od općih načela Konvencije o pravima osoba s invaliditetom, ali i jedno od općih moralnih i ljudskih vrijednosti. Obrazovni koncept koji proističe i koji se razvija iz jednog ovakvog općeg stava o potrebi prihvaćanja sve djece je inkluzija. Sam termin „inkluzija“ (lat. Inclusio) znači sadržavanje, uključivanje, obuhvaćanje, podrazumijevanje. Dakle, inkluzija podrazumijeva prihvaćanje različitosti. Stoga, okolina je obavezna učiniti određene pomake i promjene koje će osigurati djetetov boravak u pred/školskoj sredini.

Stoga smo naveli sljedeće:

Temeljem čl. 1. i 4. st. 2. Zakona o suzbijanju diskriminacije („Narodne novine“, br. 85/08, 112/12), pravobraniteljica za osobe s invaliditetom

Upozorava

Dječji Vrtić i njegovog osnivača da odmah prestanu s diskriminacijom djeteta s teškoćama u razvoju u obliku propuštanja razumne prilagodbe.

Isti su tijekom razdoblja od dvije pedagoške godine u potpunosti propustili osigurati pravo na korištenje vrtića djetetu na ravnopravnoj osnovi s drugom djecom, isključivo zbog njegovih razvojnih teškoća, te radi osiguravanja primjerenih uvjeta za boravak djeteta nisu osigurali niti jedan na zakonu utemeljen oblik podrške.

Obzirom na navedeno pravobraniteljica Dječjem Vrtiću i Gradu

Preporučuje

1. odmah uključiti dijete u vrtić
2. paralelno nastaviti raditi na osiguravanju primjerenih uvjeta za boravak djeteta s teškoćama u razvoju, koristeći sve raspoložive resurse obitelji i zajednice
3. *poduzimati sve mjere i aktivnosti za osiguravanje kvalitetnije podrške djeci s teškoćama u razvoju zapošljavanjem potrebnih stručnih suradnika, odnosno usklađivanja broja djece, odgojitelja i stručnih suradnika s odredbama Državnog pedagoškog standarda predškolskog odgoja i naobrazbe.*

Upozorenje i preporuka su prihvaćeni.